

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

إن الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن
 سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له، أشهد أن لا إله
 إلا الله وأشهد أن محمدا عبده ورسوله .

أما بعد ، فإن أصدق الحديث كتاب الله وخير الهدي هدي محمد صلى الله
 عليه وسلم وشر الأمور محدثاتها وكل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة وكل ضلالة
 في النار. وبعد،

ความว่า "มวลการสรรเสริญเป็นของอัลลอฮฺ เราขอสรรเสริญต่อพระองค์ เราขอความ
 ช่วยเหลือจากพระองค์เราขอภัยโทษจากพระองค์และเราขอความคุ้มครองจากพระองค์ให้เราพ้น
 จากความชั่วร้ายของตัวเองและความชั่วร้ายจากการกระทำต่างๆของเรา ผู้ใดที่ อัลลอฮฺทรงชี้นำ
 ให้เขา จะไม่มีผู้ใดทำให้เขาหลงผิด และผู้ใดที่พระองค์ทรงให้หลงผิดก็จะมีผู้ใดชี้นำให้เขา
 เข้าใจขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าที่เที่ยงแท้เห็นนอกจากอัลลอฮฺ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่ามุฮัมมัดนั้น
 เป็นบ่าว และเป็นรศูล¹ของพระองค์

แท้จริงคำพูดที่เป็นสัจจะที่สุด คือคัมภีร์ (อัลกุรอาน) ของอัลลอฮฺ และทางนำที่ดีที่สุดคือ
 ทางนำของ (ท่านนบี) มุฮัมมัด (ที่อภิศดอฮฺฮุละลัยฮิวะสัลลิม²) และกิจการ หรือสิ่งที่ชั่วที่สุด (ที่
 เกิดขึ้นในศาสนาอิสลาม) คือ กิจการศาสนาที่ถูกคิดขึ้นใหม่และกิจการศาสนาทุกอย่างที่ถูกคิด
 ขึ้นใหม่ ถือว่าเป็นบิตฮุละสุ³ และกิจการศาสนาทุกอย่างที่เป็นบิตฮุละสุ ถือว่าเป็นการหลงทาง และ
 ทุกสิ่งที่หลงทาง (ผู้ปฏิบัติคามจะละง) ในนรก"

¹ หมายความว่า ศาสนาของอัลลอฮฺ

² หมายความว่า ขอให้มีอัลลอฮฺทรงอภัย และให้ความสันติแก่ท่าน ซึ่งเป็นคำเรียกคำขานชื่อท่านนบีมุฮัมมัด

³ นิกการภาษาอาหรับให้ความหมายว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่ถูกกระทำโดยไม่มีตัวอย่างเดิม (al-Nawawi, 1988 : 393) ซึ่งได้ตรงกับ
 อัลฮุละละสุ สิ่งนี้ไม่เป็นที่ดี และสิ่งใดที่วัดกับอัลฮุละละสุถือว่าหลงทาง (al-'Asqalani, n.d. :30)

น้อยมาก ตัวอย่าง เช่นการศึกษาเกี่ยวกับ “สิทธิและหน้าที่ของสตรีตามกฎหมายไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์” ศึกษาถึงวิวัฒนาการแห่งสิทธิและหน้าที่ของสตรีไทย ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยอาศัยกฎหมายต่างๆ จากการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องนี้เกี่ยวกับกริยาพบว่า ฐานะของกริยาตามกฎหมายไทยสมัยก่อนคือยกว่าผู้เป็นสามีมาก กริยามิแก่หน้าที่สิทธิแทบไม่มีเลย สามีเป็นหัวหน้าครอบครัวมีอำนาจเหนือกริยา แม้จะเขียนคำสั่งสอนก็ทำได้ กริยามิฐานะเป็นเพียงทรัพย์สินอย่างหนึ่งของสามี สามีอาจขาย หรือ จำนำกริยาก็ได้ กริยาไม่มีสิทธิ์จัดการทรัพย์สินใดๆด้วยตนเอง เมื่อหย่าร้าง การแบ่งสินสมรสให้ชายได้ 2 ส่วน กริยาได้ 1 ส่วน ตามหลัก “ชายหาม หญิงคอน” เพราะถือว่าชายเป็นหัวหน้าในการทำมาหากิน(ลำพรวน น่วมบุญถือ, 2519 : บทคัดย่อ)

เช่นเดียวกับสิทธิของกริยาในยุคต่างๆก่อนอิสลาม โดยเฉพาะในยุคอะฮ์ลิละฮุก่อนอิสลาม อาจกล่าวได้ว่าสิทธิของกริยามีน้อยมาก และยังคงกดขี่ด้วยวิธีการต่างๆเช่น เมื่อสามีตาย กริยาต้องตกเป็นของพ่อของสามี และหากพ่อของสามีไม่ต้องการ สามารถบังคับให้นางสมรสกับชายอื่น โดยพ่อของสามีเป็นผู้ได้คำยินยอมทั้งหมด หากพ่อของสามีไม่ต้องการและไม่บังคับให้สมรสใหม่ นางต้องอยู่เป็นหม้ายไปจนตาย และทรัพย์สินที่นางมีอยู่ต้องตกเป็นมรดกของพ่อสามีทันที (Quab,1978 : 6:3839 -3840) ส่วนในกฎหมายโรมันสมัยโบราณ ผู้เป็นกริยาก็ไม่มีสิทธิ์และไม่มีสภาพเป็นบุคคลแต่อย่างใด กริยาถือว่าเป็นทรัพย์สิน ซึ่งอาจถูกขายได้ตามใจชอบของผู้เป็นเจ้าของ คือ สามี โดยไม่มีสิทธิ์เป็นเจ้าของสิ่งใด แม้แต่สิทธิที่จะอยู่ร่วมกับสามี ถ้าผู้เป็นเจ้าของประสงค์จะขาย หรือให้เช่า หรือจะฆ่าเมื่อใดก็ยอมทำได้ และไม่มีสิทธิ์ที่จะเข้าไปยุ่งในกิจการของครอบครัวแม้แต่น้อยอีกด้วย (มัรยัม โมเฮเซฮิยน, 2541 : 72. กิติมา อมรศักดิ์ แปล) ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นในสมัยอะฮ์ลิละฮุก่อนกัน ดังที่ท่านอุมัร อิบน์ อัลค็อฎฏอบได้กล่าวยอมรับ ความว่า “ในอดีตเราไม่ถือว่าสตรีมีความสำคัญอะไรเลยและพวกเรห้ามไม่ให้สตรีเข้าร่วมในกิจการของเรา” (al-'Asqallāni, n.d.:28) นับว่าเป็นโชคร้ายของสตรีในฐานะกริยาเพราะไม่มีกฎหมายใดๆปกป้องสิทธิของนาง พวกนางถูกห้ามไม่ให้มีส่วนร่วมในกิจการของครอบครัว และถูกปฏิบัติเสมือนทาส (‘Abd,1985:16)

ครั้นเมื่ออิสลามถูกประทานลงมาเป็นศาสนาที่ประกาศอย่างชัดเจนในการให้ความเป็นธรรมและความเสมอภาค เอาใจใส่ ให้เกียรติแก่สตรีทั้งในฐานะที่เป็นกริยาและในฐานะอื่นๆ โดยสตรีคนแรกที่ถูกสร้างมาบนโลกนี้คือ หะวอา ซึ่งมาในฐานะเป็นกริยาของอาดัม เพื่อทั้งสองจะได้

ดำเนินชีวิตตามกรอบกฎเกณฑ์ที่อัลลอฮฺทรงกำหนดไว้ให้ปฏิบัติ มีคำสั่งและข้อห้ามจากพระองค์ และหะวาลีในฐานะภริยาก็มีสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกันและมีความเสมอภาคในการรับผิดชอบต่อการกระทำของคน ดังที่ปรากฏในอัลกุรอานในหลายอายะฮฺ เช่น

1. ในซูเราะฮฺอัลกุนาศ อายะฮฺที่ 1

يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا
وَبَنَىٰ مِنْهَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنَسَاءً (سورة النساء : 1)

ความว่า "โอ้มนุษยชาติทั้งหลาย ! พวกเจ้าจงยำเกรงต่อผู้อภิบาลของพวกเจ้าที่ได้บังเกิดพวกเจ้าจากชีวิตหนึ่งและได้ทรงบังเกิดจากชีวิตนั้นซึ่งคู่ครองของเขา และได้ทรงแพร่สะพัดไปจากทั้งสองนั้น ซึ่งบรรดาชายและบรรดาหญิงอันมากมาย"

2. ในซูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ อายะฮฺที่ 19

وَيٰۤاَنۡدُمۡ اَسۡكُنۡ اَنۡتَ وَزَوۡجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئۡتُمَا
(سورة الأعراف: 19)

ความว่า " (และอัลลอฮฺทรงตรัสว่า) โอ้อาдам เจ้าและคู่ครองของเจ้าจงอยู่ในสวนสวรรค์นั้นเถิด แล้วจงบริโภคน้ำที่ใดก็ได้ที่เจ้าทั้งสองประสงค์"

จากคำตรัสของอัลลอฮฺในสองอายะฮฺนี้ชี้ให้เห็นว่าอัลกุรอานซึ่งเป็นแหล่งที่มาอันดับแรกของกฎหมายอิสลามได้เอาใจใส่ ให้เกียรติและให้ความสำคัญแก่สตรีในฐานะเป็นภริยา

นอกจากนั้นอิสลามยังให้ภริยาเป็นบุคคลที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับความเป็นอยู่ ความทุกข์ สุขของคนในครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานสำคัญของสังคมที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอดและความค้ำจุนของสังคมและภริยาเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลกิจการบ้านเรือน ท่านนบีมุฮัมมัด (ที่อัลลอฮฺอูอะลียะฮฺวะสัลลิม) ได้กล่าวต่อนางหนึ่งในหะดีษรายงานจาก อิบน์ อุมีร์ (เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม่า) ว่า

" كلکم راع وكلکم مسؤول عن رعیته... والمرأة راعية علی بیت زوجها
وولده، وهي مسؤولة عن رعیته" (مطلق علیه)

ความว่า “พวกท่านทั้งหลายเป็นผู้ดูแล และพวกท่านทั้งหลายย่อมมีความรับผิดชอบต่อผู้ที่อยู่ภายใต้การดูแลของพวกท่าน ... ภริยาเป็นผู้ดูแลบ้านเรือนและบุตรของสามี และเธอย่อมมีความรับผิดชอบต่อผู้ที่อยู่ภายใต้การดูแลของเธอ”⁴

ถ้าหากภริยาละเลยหรือไม่ปฏิบัติหน้าที่อันสำคัญในชีวิตคู่จะไม่ประสบความสำเร็จ บ้านเรือนจะไม่มีความสุขและบุตรธิดาจะไม่ได้ได้รับความดูแลอย่างเหมาะสมอาจกลายเป็นคนมีนิสัยเลวทราม ซึ่งจะสร้างความเสียหายแก่ครอบครัวและสังคมอย่างมากและภริยาจะไม่พ้นจากความรับผิดชอบทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า

อิสลามยังได้บัญญัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภริยากับสามีและกำหนดสิทธิของภริยาที่จะได้รับอย่างเป็นธรรมพร้อมๆกับกำหนดหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งการบัญญัติเช่นนี้เพื่อให้เกิดความมั่นคง มีความสงบสุขในชีวิตคู่และเกิดความสมดุลย์ในการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างสามีภริยา เป็นไปตามที่อัลลอฮ์ประกาศไว้ในอัลกุรอาน ในซูเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 228 ว่า

وَكُنْ مِثْلَ الَّذِي عَلَيْكَ بِالْمَرْءِ (سورة البقرة/ 228)

ความว่า “และเป็นสิทธิของพวกนางที่จะได้รับเช่นเดียวกับเป็นหน้าที่ของพวกนางจะต้องปฏิบัติด้วยความชอบธรรม”

กล่าวคือภริยาจะได้รับการปฏิบัติที่ดีจากสามีเช่นเดียวกับที่พวกนางมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติด้วยดีต่อผู้เป็นสามี ต่างฝ่ายต่างกระทำความดีต่อกันและกัน (Ibn Kathir, 1992:290)

ท่านนบี (คืออัลลอฮ์สูงสุดด้วยชะฮีดกัน) ได้กล่าวอธิบายเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ส่วนหนึ่งของภริยาในหะดีษรายงานจากอุมร์ อิบนิลอัหวัศ อัลญะหะมีฮ์ (เราะฎีอัลลอฮ์อันฮู) ว่า

أنه سمع النبي في حجة الوداع يقول بعد أن حمد الله تعالى وأثنى عليه وذكر ووعظ، ثم قال : " ألا واستوصوا بالنساء خيرا، فإنما هن عوان صدقكم ليس تملكون منهن شيئا غير ذلك إلا أن ياتنن بفاحشة مبينة، فإن فعلن فاهجروهن في المضاجع، واضربوهن ضربا غير مبرح، فإن أظعنكم فلا تبغوا عليهن سبيلا ألا إن لكم على لسانكم حقا وللسانكم عليكم حقا، فحقتكم عليهن ألا يوطنن فرسكم من

⁴ รายงานโดย อัลบุคอรีย์ อะหดีษที่ ๕๖๖ และมุสลิมอะหดีษที่ ๑๕๖๖

تكرهون، ولا بلذن في بيوتكم لمن تكرهون، الا وحقن عليكم ان تصنوا لبيهن
 في كسوتهن وطعامهن " (رواه الترمذي)

ความว่า "ข้าพเจ้าได้ยืนท่านมบิกกล่าวต่อนหนึ่งในระหว่างทำหัจญ์วิตะฮ์หลังจากท่านได้กล่าว
 สรรเสริญต่ออัลลอฮ์ และกล่าวตักเตือนบรรดาสาวกของท่านทั้งหลายว่า

"พึงทราบไว้เถิด (ไอ้พี่น้องข้าพเจ้า) ฉันขอตักเตือนพวกท่านให้ปฏิบัติต่อกฎริยา (ดังนั้น
 จึงรับฟังคำตักเตือนของข้าพเจ้าเถิด) บรรดากฎริยานั้นเป็นเสมือนเหล็กในมือของพวกท่าน พวก
 ท่านไม่มีสิทธิอันใดจากพวกนางนอกจากการกระทำดีแก่ท่านนั้น นอกจากพวกนางได้
 ปรมาซึ่งความลามกอนาจารอย่างชัดเจน และหากพวกนางได้กระทำสิ่งดังกล่าวไปพวกท่านจงละ
 ทิ้งพวกนางเรื่องอื่นอน (คือข่านอนด้วยกัน) และพวกท่านจงเขียนตีพวกนางโดยไม่ให้มี
 บาดแผลและหากว่าพวกนางยอมภักดีแก่พวกท่านแล้ว พวกท่านอย่าแสวงหาหนทางของการ
 ลงโทษแก่พวกนางอีกเลย

พึงทราบไว้เถิดว่า แท้จริงพวกท่านมีสิทธิเหนือพวกภริยาของท่านและพวกภริยาของพวก
 ท่านก็มีสิทธิเหนือพวกท่าน ดังนั้นสิทธิของพวกท่านที่เหนือกว่าพวกนางก็คือพวกนางจะปล่อย
 ให้ผู้ที่พวกท่านเกลียดชังมาเหยียบพรมของพวกท่าน ไม่ได้เป็นอันขาด และพวกนางจะอนุญาตให้
 ผู้ที่พวกท่านเกลียดชังเข้ามาในบ้านของพวกท่าน ไม่ได้เป็นอันขาด

พึงทราบไว้เถิดว่า สิทธิของพวกนางที่อยู่เหนือพวกท่านนั้นก็คือ พวกท่านจะต้องให้
 เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มและอาหารแก่นางด้วยอย่างดี"⁵

นี่คือข้อกำหนดส่วนหนึ่งของกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของภริยา ส่วน
 สิทธิและหน้าที่อื่นามีบัญญัติไว้ในอัลกุรอานและในสุนนะฮ์ของท่านรศูดลลอฮ์ มีการอธิบาย
 รายละเอียดต่างๆ ในตำรากฎหมายอิสลามของบรรดาปราชญ์อิสลาม ส่วนในด้านการปฏิบัตินั้น
 เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญมาก โคอสูวีชัยจะยกตัวอย่างการปฏิบัติจริงในสมัยท่านรศูดลลอฮ์
 (คือลัลลลอฮ์ละฮ์อิวะตักกัม) เป็นหลัก เนื่องจากรศูดลลอฮ์เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับประชาชาติ
 ของท่านตั้งที่อัลลอสูรวิลาในอัลกุรอาน ในซูเราะฮ์อัลอะฮฺซาบ ฮาษะฮ์ที่ 21 ว่า

⁵ ราชอาณาจักรอียิปต์มีมติคณะมนตรีที่ 166 และอินชุนนาญะฮ์ที่ 2851 ทะเคศินเกาะห์อัสกี (al-Ahwal, 1995: 166 วันที่ 2099)

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ
وَدَكَرَ اللَّهَ كَذِكْرًا (سورة الأحزاب / 21)

ความว่า “แท้จริงในรศุดของอัลลอลอมีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้า สำหรับผู้หวัง (จะพบ) อัลลอลอและวันโลกหน้าและรำลึกถึงอัลลอลออย่างมาก”

โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติหน้าที่ต่อกรียานั้น จะเห็นได้ว่าท่านรศุดอัลลอลอ (คือลัดัลลอลอ อุลัยฮะซัน กัดลัม) เป็นบุคคลที่พาคีที่ลุด ท่านหญิงอาอิชะฮะ (เราะฎีอัลลอลอฮันฮา) รายงานว่า ท่านรศุดอัลลอลอ (คือลัดัลลอลอ อุลัยฮะซัน กัดลัม) กล่าวว่

”خيركم خيركم لأهله ولنا خيركم لأهلي” (رواه الترمذي)

ความว่ “ผู้ที่ประเสริฐที่สุดในหมู่พวกท่านได้แก่บุคคลที่พาคีที่ลุดต่อครอบครัวของเขา และฉันเป็นผู้พาคีที่ลุดต่อครอบครัวของฉันในหมู่พวกท่าน”⁶

การพาคีต่อครอบครัวหมายถึงการปฏิบัติตามที่กฎหมายอิสลามกำหนดไว้ครบถ้วน สมบูรณ์ไม่บกพร่องและ ไม่ละเลยค่อหน้าทีวันแต่ที่เกินความสามารถที่จะปฏิบัติได้ดังที่มี รายงานจากอัลหุซัยม บิน มีหสัน (เราะฎีอัลลอลอฮันฮ์) ว่

” أن عمه له أنت النبي صلى الله عليه وسلم في حاجة ففرغت من حاجتها .
فقال لها النبي صلى الله عليه وسلم : لأذات زوج أنت ؟ قالت : نعم . قال : كيف
أنت له ؟ قالت : ما أئوه إلا ما عجزت منه ” (رواه ابن سعيد وأحمد)

ความว่ “ป้าของเขาได้มาพบท่านนบี (คือลัดัลลอลอ อุลัยฮะซัน กัดลัม) เพราะมีธุระ หลังเสร็จธุระของนาง ท่านนบี (คือลัดัลลอลอ อุลัยฮะซัน กัดลัม) กล่าวถามนางว่ ท่านมีสามีหรือ ? นางกล่าวตอบว่ มี ท่านนบีถามอีกว่ ท่านปฏิบัติอย่างไรต่อสามี? นางกล่าวตอบว่ ฉันไม่คบพร่องค่อหน้าทีของฉันเลยวันแต่สิ่งทีฉันไม่สามารถปฏิบัติได้”⁷

⁶ รายงานโดยอัลหุซัยม บิน มีหสันที่ 3895 และสืบหาขงเค็บ (Al-Albani, 1998:1232)

⁷ และสืบหาขงนางาน โดยอับดุลอะซีสที่ 7/137 และสืบหาขงเค็บที่ 19212 และสืบหาขงเค็บ (Al-Albani, 2000A:2:412)

จากสองตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าอิสลามต้องการให้ภริยามุสลิมนะฮฺได้รับสิทธิอย่างชอบธรรมจากผู้เป็นสามีในขณะที่เขวกันต้องการให้ภริยาปฏิบัติหน้าที่ต่อสามีอย่างสมบูรณ์ตามบทบัญญัติของกฎหมายอิสลาม โดยแบ่งความรับผิดชอบให้สามีเป็นผู้นำครอบครัวและเป็นผู้ประกอบอาชีพหารายได้ ดูแลปกป้องครอบครัว ส่วนภริยาให้ปฏิบัติหน้าที่จัดการกิจการบ้านเรือน ดูแลสามีให้มีความปลอดภัยและมีความสุข เสี่ยงดูแลอบรมบุตรให้ดีที่สุดใน (ฮัตมาฮุดี,ม.ป.ป. : 295 จินตนา เพล) ดังนั้นภริยาที่ดีต้องพยายามปฏิบัติตามหน้าที่ในครอบครัวอย่างสมบูรณ์ และปฏิบัติให้เป็นภริยาที่คอยหะฮฺฮฺเสมอ ตามที่ยักออลฮฺจางครัสไว้ ในอัลกุรอาน ในซูเราะฮฺอันนิสาฮฺ ายะฮฺที่ 34 ว่า

فَالصِّلِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّبُيُوتِهِنَّ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ (سورة النساء:34)

ความว่า "บรรดาภรรยาที่ดีนั้น คือ ผู้จงรักภักดี ผู้รักษาทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ใต้หลังสามี เมื่อถึงตัวสิ่งที่ยักออลฮฺจางครัสไว้" หมายถึง ภริยาที่ปรนนิบัติ รักษาเมื่อรักษาตัวของนางเองให้อยู่ในความบริสุทธิ์เสมอ ดูแลบ้านเรือน รักษาทรัพย์สิน และอื่นๆขณะสามีไม่อยู่ (alZamakhshari,1995 : 496) และเมื่อภริยาได้รับสิทธิอย่างสมบูรณ์ พร้อมได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ก็ทำให้สถาบันครอบครัวเข้มแข็งยิ่งขึ้นและทำให้เกิดความสงบสุขต่อสมาชิกครอบครัวทั้งสามีและลูกๆ เพราะภริยาเป็นรากฐานในครอบครัว ฉะนั้นภริยาที่ดีเท่านั้นที่จะสามารถบรรลุความสำเร็จในการสร้างครอบครัวที่มีแต่ความสุขสบาย (al-'Ak, 1998 : 25)

อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคมมุสลิมอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิม (สุรินทร์ พิศสุวรรณ, 2523 : 27-31) จะเห็นได้ว่าในครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 6 (2530-2534) ในจังหวัดปัตตานีกล่าวเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะเดียวมีการขยายตัวสูงมาก ซึ่งในเขตอำเภอเมืองปัตตานีมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 234 โรง (สัรวางอิง 31 มกราคม 2534) และคนงานส่วนใหญ่เป็นสตรีมุสลิมนะฮฺทำให้การดำเนินชีวิตที่เคยปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามย่อมมีผลกระทบบ้าง (สัรวาง เติศฤทธิ์,2535 :1-2) และปัจจุบันมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ในปี

⁶ หมายถึง ภริยาที่ดี

2544 ในจังหวัดปัตตานีมีสถานประกอบการอุตสาหกรรมจำนวน 819 มีจำนวนคนงาน 11,307 คน เป็นสตรี 5,615 คน⁹ ดังนั้นในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดมา ผู้วิจัยเห็นสมควรที่จะศึกษาถึงประเด็นการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ของกริยามุสลิมะฮ์ตามกฎหมายอิสลาม เนื่องจากกริยาเป็นผู้ต้องปฏิบัติตามคำสอนของอิสลามเหมือนสามีและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อสถาบันครอบครัว มีส่วนรับผิดชอบในการสร้าง รักษาความมั่นคง ความยั่งยืนและความสงบสุขให้แก่ครอบครัวและสังคม ซึ่งการที่ผู้วิจัยเลือกจังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจากเป็นจังหวัดหนึ่งในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่ประชาชนส่วนใหญ่ คือ ประมาณร้อยละ 81¹⁰ นับถือศาสนาอิสลามและมีลักษณะเฉพาะในหลายๆด้าน แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆโดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติศาสนากิจ ชาวมุสลิมในพื้นที่นี้มีแบบแผนการดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งถือเสมือนธรรมเนียมปฏิบัติของพวกเขา เพราะอิสลามไม่ได้เป็นเพียงศาสนาที่รับประกันสภาพชีวิตที่ดีกว่าและสูงส่งกว่าของแต่ละคนเท่านั้น แต่อิสลามยังเป็นศาสนาที่ประกอบด้วยหลักการปฏิบัติและวัฒนธรรมอิสลามเป็นทางดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์และไม่ได้จำกัดขอบเขตเพียงเรื่องส่วนตัวเท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมทุกๆด้านของชีวิตสังคมอีกด้วย (อิมรอน บินญูฟและอติษ บินอิบรอฮิม, 2543 : 32) และพวกเขามีความยึดมั่น เกรงครัดในศาสนาอิสลามมากกว่าชาวไทยมุสลิมในภูมิภาคอื่นๆ (จรัญ มะลูลีม และคณะ, 2539 : 59) มีความหวาดหวั่นในการสูญเสียความบริสุทธิ์ของศาสนาอันเนื่องจากปัจจัยแวดล้อมในทุกๆด้าน ทั้งในส่วนบุคคล ครอบครัว และสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวไทยมุสลิมภาคใต้ ทั้งชายและหญิงมีความเกรงครัดยึดมั่นในหลักการศาสนา (สุรพงษ์ โสภนะเสถียร, 2531:168) ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่และการได้ซึ่งสิทธิของกริยาตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันว่า เป็นไปตามที่กฎหมายอิสลามกำหนดไว้หรือไม่ เพื่อจะได้้นำข้อมูลจากการศึกษานี้มาส่งเสริมการสร้างครอบครัวมุสลิมที่สมบูรณ์ มั่นคงและยั่งยืน เป็นประโยชน์ต่อสถาบันครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาครอบครัวในอนาคตต่อไป

⁹ ที่มา สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2545

¹⁰ ที่มา ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการวางแผนมหาดไทยปี 2542

ประเด็นปัญหาการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้คือ

1. สิทธิและหน้าที่ของกริยาตามกฎหมายไทยและกฎหมายสำคัญๆ ในอดีตเป็นอย่างไร
2. สิทธิ และหน้าที่ของกริยาตามกฎหมายอิสลามมีลักษณะอย่างไร
3. ความยึดมั่นในหลักการอิสลามและความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของ

กริยาตามกฎหมายอิสลามของผู้สมรสอยู่ในระดับใด

4. การ ได้มาซึ่งสิทธิและการปฏิบัติหน้าที่ของกริยาตามกฎหมายอิสลามในจังหวัด

ปัตตานีปัจจุบันเป็น ไปตามกฎหมายอิสลามหรือไม่ และในระดับใด

5. การ ได้มาซึ่งสิทธิและการปฏิบัติหน้าที่ของกริยาตามกฎหมายอิสลามในจังหวัดปัตตานี

มีความสัมพันธ์กับความยึดมั่นในหลักการอิสลามและความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของกริยาตามกฎหมายอิสลามของผู้สมรสหรือไม่และในระดับใด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะสิทธิและหน้าที่ต่างๆของกริยาตามกฎหมายสำคัญๆ ในอดีต
2. เพื่อศึกษาลักษณะสิทธิและหน้าที่ต่างๆของกริยาตามกฎหมายอิสลาม
3. เพื่อศึกษาระดับความยึดมั่นในหลักการอิสลาม และความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ

และหน้าที่ของกริยาตามกฎหมายอิสลามของผู้สมรส

4. เพื่อศึกษาระดับการ ได้มาซึ่งสิทธิ และการปฏิบัติหน้าที่ของกริยาตามกฎหมายอิสลาม

ในจังหวัดปัตตานี

5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความยึดมั่นในหลักการอิสลามและความรู้ ความเข้าใจ

เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของกริยาตามกฎหมายอิสลามของผู้สมรสกับการ ได้มาซึ่งสิทธิและการปฏิบัติหน้าที่ของกริยาตามกฎหมายอิสลามในจังหวัดปัตตานี

สมมุติฐาน

การได้มาซึ่งสิทธิและการปฏิบัติหน้าที่ของกรียาจะเป็นไปตามกฎหมายอิสลามในระดับ
โต สูง ปานกลาง หรือ ต่ำ ขึ้นอยู่กับระดับของความยึดมั่นในหลักการอิสลามและระดับของ
ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของกรียาตามกฎหมายอิสลามของคู่สมรส

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของกรียาตามกฎหมายไทยและกฎหมายอื่นๆที่สำคัญใน
อดีตและตามกฎหมายอิสลาม
2. ได้ทราบถึงการได้มาซึ่งสิทธิและการปฏิบัติตามหน้าที่ของกรียาในจังหวัดปัตตานี
3. ทำให้สามีกรียาตระหนักใน สิทธิ และหน้าที่ตามกฎหมายอิสลาม
4. เป็นแนวทางส่งเสริมการสร้างครอบครัวมุสลิมที่สมบูรณ์และมั่นคงซึ่งจะช่วยให้
สถาบันครอบครัวมีความยั่งยืนยิ่งขึ้น
5. ใช้เป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับสถานภาพของกรียาตามกฎหมาย
อิสลาม
6. สามารถนำผลการศึกษาใช้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของกรียาตามกฎหมาย
อิสลามและการปฏิบัติจริงในจังหวัดปัตตานีเพื่อการศึกษาวิจัยในอนาคตต่อไป

ตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

ตัวแปรต้น

1. ความยึดมั่นในหลักการอิสลามของคู่สมรส
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของกรียาตามกฎหมายอิสลามของคู่สมรส

ตัวแปรตาม

แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. การได้มาซึ่งสิทธิของภริยาตามกฎหมายอิสลาม ด้าน
ค่าอุปการะเลี้ยงดู

การได้รับการปฏิบัติที่ดี

การได้รับคำแนะนำสั่งสอนจากสามี

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมนอกบ้าน

2. การปฏิบัติหน้าที่ของภริยาตามกฎหมายอิสลาม ด้าน

การเชื่อฟังและปรนนิบัติสามี

การดูแลรักษาทรัพย์สินของสามี

การดูแลอบรมบุตร

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวัยเชิงสำรวจ โดยมุ่งศึกษาใน 2 ประเด็น คือ

1. สิทธิของภริยาตามกฎหมายอิสลาม ด้าน การได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู การได้รับการปฏิบัติที่ดี การได้รับคำแนะนำสั่งสอนจากสามี และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมนอกครัวเรือน

2. การปฏิบัติหน้าที่ของภริยาต่อสามีตามกฎหมายอิสลาม ด้านการเชื่อฟังและปรนนิบัติสามี การดูแลรักษาทรัพย์สินของสามี การดูแลอบรมบุตร

โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ คู่สมรสที่นับถือศาสนาอิสลามและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย

2.1. คณะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี

2.2. ผู้ที่ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นผู้

พิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

2.3. ผู้นำมุสลิมในชุมชน ได้แก่ ครูสอนศาสนาอิสลามในชุมชนและอิหม่ามมัสยิดในจังหวัดปัตตานี

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้มีข้อตกลงดังนี้

1. ในการอ้างอิงหลักฐานต่างๆเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของภริยาคามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม ผู้วิจัยยึดหลักฐานจาก ชัศฎุรฮาน ชัศฎุนนะฮฺ และ จากทัศนะของมัฆอับต่างๆ โดยเน้นมัฆอับชาฟีอี๊เป็นหลัก เพราะเป็นมัฆอับที่มุสลิมในประเทศส่วนใหญ่ยึดเป็นแนวปฏิบัติ
2. การเขียนเชิงอรรถด้านต่างของวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยได้เฉพาะข้อความที่ต้องการขอความหมายและใช้ในการอ้างอิงผู้รายงานหะดีษ เนื่องจากบางหะดีษมีผู้รายงานหลายคนและมีกรกล่าวถึงฐานะของหะดีษด้วย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความยึดมั่นในหลักการอิสลาม หมายถึง ความยึดมั่นที่เกิดจากความเชื่อตามหลักศรัทธาในอิสลามของผู้สมรส

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของภริยาคามกฎหมายอิสลามของผู้สมรส หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของภริยาคามกฎหมายอิสลามของสามีภริยา โดยภริยาได้รับคำแนะนำสั่งสอนจากผู้เป็นสามี หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักการอิสลาม หรือ จากการเข้าร่วมกิจกรรมอิสลาม เช่น กิจกรรมพบปะกลุ่มมุสลิมะฮฺ หรือ จากการได้รับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ของสตรีและภริยามุสลิมะฮฺ

การได้มาซึ่งสิทธิของภริยาคามกฎหมายอิสลาม หมายถึง ลักษณะของการได้รับสิทธิของภริยาจากสามีด้านการได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู การได้รับการปฏิบัติ การได้รับคำแนะนำสั่งสอนจากสามี การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมนอกครัวเรือนคามบทบัญญัติของกฎหมายอิสลาม

ค่าอุปการะเลี้ยงดู หมายถึง ค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ภริยาได้รับจากสามี เช่น ค่าอุปการะเลี้ยงดูประเภทอาหารการกิน ค่าอุปการะเลี้ยงดูประเภทเสื้อผ้าและเครื่องใช้

ต่างๆ คำอุปการะเถียงอุประเภทเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยตามที่
กฎหมายบัญญัติไว้

การได้รับการปฏิบัติ หมายถึง การปฏิบัติของสามีต่อภริยาและของภริยาต่อสามี ด้วยการแสดง
กิริยา คำพูด และการประพฤติที่เหมาะสม เช่น ไม่กดขี่ และไม่ขูดจา
หายานคายกับภริยา

การได้รับคำแนะนำสั่งสอนจากสามี หมายถึง คำแนะนำสั่งสอนจากสามีต่อภริยาในเรื่องที่จำเป็น
เกี่ยวกับการยึดมั่นศรัทธา การปฏิบัติศาสนกิจ และการมีศีลธรรมตาม
บทบัญญัติอิสลาม

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมนอกครัวเรือน หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มี
ลักษณะการเชื่อมความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การเขียนเขียนญาติพี่น้อง
การเข้าร่วมงานศพ งานแต่งงาน งานกิจกรรมพบปะระหว่างมุสลิมะฮ์
ด้วยกัน

การปฏิบัติหน้าที่ของภริยาตามกฎหมายอิสลาม หมายถึง ลักษณะของการปฏิบัติหน้าที่ของภริยา
ต่อสามีด้านการเชื่อฟังและปรนนิบัติสามี การดูแลรักษาทรัพย์สินของ
สามี และการดูแลอบรมบุตรตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม

การปรนนิบัติสามี หมายถึง การดูแลเอาใจใส่ในด้านต่างๆ เพื่อความพอใจของสามีและการรับใช้
การรักษาดูแลทรัพย์สินของสามี หมายถึง ทรัพย์สินที่เป็นเงินทองที่สามีมอบให้ภริยาเก็บรักษาไว้

การดูแลอบรมบุตร หมายถึง การดูแลอบรมบุตรที่มีอายุในวัยเรียนขึ้นไป

สิทธิและหน้าที่ของภริยา หมายถึง สิ่งที่ภริยาต้องได้รับและต้องปฏิบัติตามกฎหมายอิสลาม

ตามกฎหมายอิสลาม หมายถึง ตามบทบัญญัติต่างๆของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและ
หน้าที่ของภริยา ความสัมพันธ์ในครอบครัวและในทางสังคม โดยยึด
หลักบทบัญญัติที่มาจากอัลกุรอานและฮัฎษุนนะฮ์และทัศนะของมัชฮับ
ต่างๆ โดยเน้นที่ศนะฮ์ของมัชฮับชาฟีอีฮ์เป็นหลัก

ผู้นำอิสลามในชุมชน หมายถึง ครูผู้สอนศาสนาอิสลาม และอิหม่ามมัสยิดในจังหวัดปัตตานี

แผนภูมิ 1 กรอบตัวแปร

